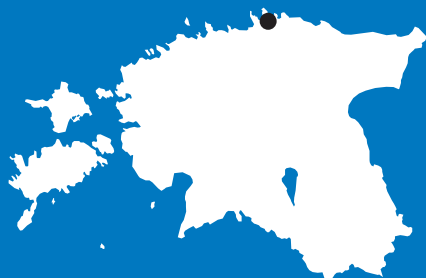

KESKKONNAAMET

Lahemaa rahvuspark

Lahemaa rahvuspark

Harju ja Lääne-Viru maakond

Kaitseala valitseja

Keskkonnaamet
Kunderi 18, 44307 Rakvere
tel +372 325 8401
laane-viru@keskkonnaamet.ee
www.keskkonnaamet.ee

Lahemaa rahvusparki looduskeskus

Palmse küla, Vihula vald,
45435 Lääne-Virumaa
www.keskkonnaamet.ee/lahe

Kaitseala külastuse korraldaja

RMK Loodushoiu osakond
RMK teabepunkt Lahemaa rahvusparki looduskeskuses
tel +372 329 5555
info@lahemaa.ee
RMK Oandu looduskeskus-teabepunkt
tel +372 676 7010
oandu.looduskeskus@rmk.ee
www.loodusegakoos.ee

Trükise koostajad: Heete Ausmeel, Katrin Jürgens,
Krista Kingumets, Imbi Mets, Liina Niinemägi, Ave Paulus,
Maret Vildak.

Trükise valmimisele aitasid kaasa: Kristiina Jürisoo,
Julia Kropatševa, Imbi Kõiv, Mareile Michelson, Liggi Namm,
Tiina Neljandik, Maire Vendt.

Esikaane foto: Pärಿಸpea poolsaar, Toomas Tuul

Tagakaane foto: Käsmu, Toomas Tuul

Kujunduse makett: Areal Disain OÜ

Küljendus: Regio OÜ

Kaardid: Regio OÜ

Trükk: Ecoprint (trükis) ja K-Print (kaart)

Paber: RecyStar Polar (trükis) ja Cyclus Offset (kaart)

RecyStar Polar ja Cyclus Offset on 100% taaskasutatud kiust valmistatud katmata trükipaberid.

Trükise väljaandmist toetas SA Keskkonnainvesteeringute Keskus

© Keskkonnaamet, 2016

ISBN 978-9949-582-04-4 (trükis)

ISBN 978-9949-582-05-1 (kaart)

SISUKORD

Tere tulemast Lahemaa rahvusparki!.....	4
Maastik ja kooslused	5
Elurikkus	6
Metsad.....	7
Sood ja rabad.....	7
Niidud	8
Jõed.....	9
Järved.....	9
Meri.....	9
Lahemaa kultuuripärand	11
Matkates Lahemaa rahvuspargis.....	12
Looduses liikujale	16

Mohni saar, Imbi Mets

TERE TULEMAST LAHEMAA RAHVUSPARKI!

Lahemaa rahvuspark loodi 1. juunil 1971. aastal Põhja-Eesti rannikuala looduse, maastike, kultuuripärandi ning tasakaalustatud keskkonnakasutuse säilitamiseks, kaitsmiseks, taastamiseks, uurimiseks ja tutvustamiseks. Lahemaa rahvuspark kuulub üle-euroopalisel Natura 2000 võrgustikku Lahemaa linnu- ja loodusalanana.

Palumets, Toomas Tuul

Rahvuspargi pindala on 74 784 ha, sellest maismaad on 47 910 ha ja mereala 26 874 ha.

Rahvuspark paikneb Soome lahe kaldal Harju maakonnas Kuusalu vallas ning Lääne-Viru maakonnas Vihula ja Kadrina vallas. Rahvuspargi territooriumil on 68 eriilmelist asulat ligi 10 000 hoonega. Siin elab ligikaudu 3600 inimest, kuid suvel kasvab inimeste arv küldes mitmekordseks.

Rahvuspargi ülesandeks on säilitada Põhja-Eesti rannikule omane maastik, kus **metsaalad on valdavalt vähese inimõjuga, pärandkooslused hooldatud ning kus oluline roll on kultuuriväärtuste hoidmisel ja taastamisel.**

MAASTIK JA KOOSLUSED

Lahemaal on esindatud Põhja-Eestile iseloomulikud maastikurajoonid: Soome lahe rannikumadalik ja saared, Harju lavamaa ja Viru lavamaa, samuti Kõrvemaa. Rannikut ilmestavad poolsaared, lahed, väikesaared. Just lahtede rohkuse tõttu nimetas Eesti maastikuteaduse rajaja J. G. Granö selle piirkonna 20. sajandi alguses Lahemaaks.

Rahvuspark on erakordselt rikas **rändrahnude**, sh hiidrahnude ja kivikülvide poolest. Suurejoonelisim on Käsmu metsas asuv 400 ha suurune kivikülv ning esiletõstmist väärib Palmse parkmetsas olev rändrahnude rühm Kloostrikiivid.

Lahemaad läbib **Balti klint**. Klindi kõrgeim punkt (68 m ümp) asub Vihula ja Sagadi vahel, kuid on seal setete alla mattunud ja võib jääda teelisele märkamatuks. Paremini on klint ning selle pae- ja liivakivipaljandid näha nt Muuksi ja Tsitre klindineemikutel, samuti paljanduvad kivimite kihid jõekallastel.

Lahemaale iseloomulikud kooslused on meri, metsad, sood, poollooduslikud kooslused, jõed ja järved, paljandid.

Meri hõlmab rahvuspargist kolmandiku. Eriilmelisi rannikuelupaiku on kokku umbes 8850 ha. Kõige enam on madalmerd ja veealuseid liivamadalaidsid (u 6380 ha). Lisaks leidub liivaseid ja mudaseid tuulte mõjul paljanduvaid pagurandasisid, madalaidsid veel ajuti merega ühenduses olevaidsid rannikulõukaid, madalaidsid lahtesidsid, karisidsid, veepiirile kuhjatuid rannavalle, kivi- ja liivarandu ning luiteidsid.

Metsad on Lahemaa üks valdavaidsid ökosüsteeme ja kaitseväärtusidsid. Vähesese inim mõjuga metsidsid on hinnanguliselt 34 300 ha (73% maismaastsid), nendest u 60% on männikud. Siin on teisisid Euroopas väärtustatud metsaelupaigatüüpe nagu vanad laialehised metsad, soostuvad ja soo-lehtmetsad, pangametsad, lammi- ja lodumetsad jt.

Sood (3425 ha) on tekkinud kunagiste rannamoodustiste vahelistesse nõgudesse või jäänukjärvede kinnikasvamisel. Kõige rohkem on rabasidsid, neist suurimad on

Käsmu kivikülv, Toomas Tuul

Nõmmeveski juga, Toomas Tuul

Laukasoo (u 800 ha), Hara soo ja Viru raba. Astangute jalamil on allikasoid ning siirde- ja õõtsiksoid. Endistel freesturbaväljadel püütakse soid taastada.

Poollooduslikud ehk pärandkooslused (u 3042 ha) on inimese ja looduse koosmõjul kujunenud liigirikkad niidud, neid on läbi aegade kasutatud heina- või karjamaadena. Lahemaal väärivad enim tähelepanu looniidud ehk alvarid ning ranna-, lammi-, palu- ja nõmmeniidud.

Rahvusparki läbib seitse **jõge** – Mustoja ja Altja oja ning Kolga, Pudisoo, Võsu, Loobu ja Valgejõgi. Viimased kaks on Lahemaa suurimad. Lisaks on hulk väiksemaid ojasid. Suurimad **järved** on Kahala, Käsmu ja Lohja järv. Rabades leidub laukaid ja väikseid rabajärvi.

Klindiaastangult laskudes moodustavad jõed **jugasid ja joastikke**. Kõige suurejoonelisem on Nõmmeveski juga Valgejõel: pärast kukkumist 1,2 meetriselt peaaastangult tormab jõgi 400 m pikkuses kärestikulises kanjonis. Vaatamisväärne on Loobu jõel astmelt astmele laskuv 5,1 m pikkune Joaveski kaskaad. Vasaristi ojal paiknev 3,2 m kõrgune joastik on veerohke ainult kevadise suurvee ajal. Paekivikihtide all olevasse liivakiviseina koopa uuristanud Turjekeldri juga laskub 4 m kõrguselt.

Allikaid on paekaldal kokku ligi 150. Suurima vooluhulgaga (10 l/sek) on Ulliallikas Kolga lähedal. Põhja-Eesti paesele pinnasele iseloomulikke karstiallikaid on rohkesti Vasaristil ja Palmses.

ELURIKKUS

Elurikkust on Lahemaal küllaga, sest suur territoorium ja elupaikade mitmekesisus võimaldab siin elada väga paljudel erinevate elupaiganõudlustega liikidel. Lahemaal on esindatud Põhja-Eestile tüüpilised kooslused neile iseloomulike ja tavaliste liikidega, kuid leidub ka haruldusi. Neist paljude jaoks on olulised suured majandusest puutumata metsa- ja rabamassiivid.

Metsad

Heleda porosamblikest vaibaga valgusküllased männikud ahvatlevad marjulisi-seenelisi pohlade ja mustikate, männiriisikate, kukeseente ja kivipuravikega. On ka haruldusi, nt kapsapea mõõtu kährikseen. Vanad männikud on koduks kaitsealustele lindudele, kelleks on kassikk, karvasjalg-kakk, musträhn, metsis, öösorr. Hämarates kuusikutes tegutsevad laanerähn ja laanepüü. Hilissügisel kasvavad siin maitsvad lehter-kukeseened, varakevadel aga kaitsealused limatünnikud. Mitmed metsataimed on heledate õitega: jänese kapsas, laaneliil, leseleht, harakuljus. Valged ja karvased õied on ka roomaval öövilkel – see orhidee on mujal vähelevinud, kuid Lahemaal üsna tavaline. Niiskemates, soisemates kohtades on teisigi väikseid ja raskesti märgatavaid haruldasi käpalisi: väike käöpõll, kõdu-koralljuur.

Musterrähn, Arne Ader

Lehtmetsa on Lahemaal suhteliselt vähe. Mererannas trotsivad vapralt jääd ja tormi sanglepikud. Klindinõlvadel, mõisaparkides ja -alleedel kasvavad vanad pärnad, jalakad ja vahtrad, nende tüvedel omakorda mitmesugused samblad ja samblikud. Eriliselt samblikurohke on Palmse park. Pangametsas ei jää märkamatuks kaitsealune metskuukress, sest tal on hästi lõhnavad lillad õied ning hõbelitreid meenutavad viljad.

Nagu mujalgi Eestis, on ka Lahemaa metsade arvukaimad pesitsejad värvulised, esikohal on metsvint, keda arvatakse siin olevat 34 000 paari. Ulatuslikud puutumatud metsamassiivid sobivad aga ka haruldustele, nt merikotkas, kanakull, samuti suurimetajatele, nt karu, ilves, põder, metssiga.

Sood ja rabad

Väiksemaid soolapikesi leidub mitmel pool, mõnel pool kasvab käpalisi, nt kuradi- ja vööthuul-sõrmkäppa.

Rabade suurus ning kalarikaste järvede ja mere lähedus sobib kala- ja kaljukotkale. Paraku on rabad hakanud metsastuma, seda peamiselt kuivendamise tõttu. Seega on lagerabale omaseid kahlajaid (mudatilder, rüüt) väheks jäänud, asemele on kolinud puisrabale iseloomulikud metskiurud ja metsvindid. Varakevadel kostub raba poolt tetrede iseloomulikku kurinat ning rabamännikutes mängivad metsised. Sügisel võib kuulda sookurgede ja marjuliste hõikeid – kõik nad ihaldavad jõhvikaid. Murakale tuleb minna juba juulis. Lisaks rabamurakale kasvab Lahemaal ühes kohas ka mesimurakaid – arvatakse, et see põhjapoolse levilaga liik on Eestis

Pikalehine huulhein, Arne Ader

Viru raba, Toomas Tuul

jäänuk külmemast kliimaperioodist. Rabad oma liigniiskuse, toitainetevaesuse ja pidevalt түseneva turba- ja turbasamblakihiga, on väga omapärane kasvukeskkond, kus kasvab nt tugevasti lõhnav sookail, nektaririkas kanarbik, putukaid püüdev huulhein. Kastesel varahommikul saab aimu, kui palju elab rabas ämblikke. Keskpäeval näeb lendamas liblikaid, putukaid ja kiile, sh valgelau-p-rabakiile.

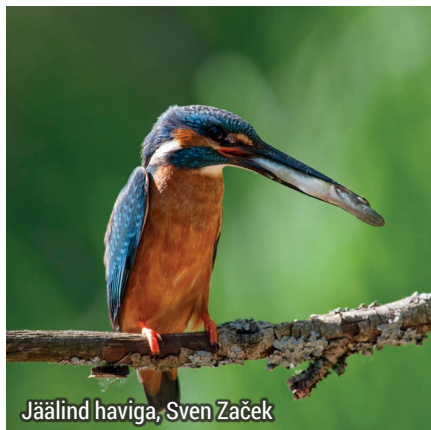
Niidud

Lahemaa külamaastikele on iseloomulikud peamiselt kuivad ja suhteliselt liigivaesed väikesed palu- ja aruniidulapikesed, aga leidub ka väikseid soostunud niite. Jõgede ääres olevad nn aasud, lammi- ehk luhaniidud, on enamasti hooldamata, tarnamätastest „pokulised”. Niidud ehk poollooduslikud kooslused vajavad ju püsimiseks inimese hoolt, neid on vaja niita või karjatada. Hooldamata niitudel võtavad võimust kiirekasvulised taimed, nt kuivematel aladel jäneskastik, niiskematel angervaks või pilliroog, järgneb võsastumine.

Arvukaimad põllumaastiku linnuliigid on punaselg-õgija ja kiivitaja. Suveöödel kostub niitudelt rukkiräägu rääksumist, päeval võib märgata saagijahil olevaid hiireviisid. Suuremad lagealad on kogunemis- ja toitumispaijaks tuhandetele läbirändavatele hanedele, lagledele, sookurgedele, kurvitsalistele.

Muusi kandi õhukestel paepealsetel muldadel on liigirikad looniidud ehk alvarid, kus kasvavad lubjalembesed taimed, nt metsülane, muulukas ja pajuvaak ning elab palju erinevaid liblikaid. Looniidud on kogu maailma tähenduses väga haruldane kooslus. Hooldamata loopealsed kattuvad kadakatega.

Rannaniitude taimed peavad taluma üleujutusi ja soolast vett, siin kasvavad mitmesugused tarnad ja kõrrelised, rannikas, maasapp. Rannaniidud on pesitsuspaigaks kurvitsalistele, rändepeatuspaigaks hanelistele. Lahemaa olulisemad rannaniidud asuvad Vihasoo ja Lobi kandis. Kahjuks on suur osa rannaniite olnud aastaid hooldamata ning seetõttu roostunud. Niitude taastamisega nähakse palju vaeva. Kuid ka roostikud on lindudele olulised, tõsi, teistsugustele liikidele, roolindudele ja partidele. Ka suitsupääsukesed ja kevadekuulutajad kuldnokad veedavad enne sügisrännet ööd roostikes.

Jäälind haviga, Sven Začek

Ebakärlikarp, Kaido Haagen

Jõesed

Lahemaa jõed on väikesed, kuid kiirevoolulised. Siin käivad kudemas lõhed ja forellid, kes veedavad siin oma esimesed eluaastad. Lisaks neile elavad siin väikesekasvulised hink, võldas ja viidikas. Kalu oleks rohkemgi, kui teekonda merest kudealadeni ei takistaks paisud. Kärestikel, kus vesi ei jäätu, talvituvad kaugelt põhjast tulnud vesipapid. Jäälindude kiiret lendu võib hea õnne korral näha aastaringselt. Üks tavalisemaid pesitsejaid on vihitaja.

Jõgedega on seotud suur hulk selgrootuid: jõekarbid, ujurid, mitmesuguste putukate ja kiilide vastsed. Kiilid ise jahivad saaki kaldal: sinised vesineitsikud ja suuresilmsed rohe-vesihobud. Suuremad loomad, nt saarmas, mink ja kobras jäävad ise sageli märkamatuks, küll aga näeme kopratamme, pesakuhilaid ja näritud puid.

Lahemaa kõige haruldasem liik on ebakärlikarp, siin asub liigi viimane asurkond Eestis. Ehkki forellide lõpustel on karbi noorjärke, nn glohhiide, koosneb populatsioon peamiselt vanadest karpidest, noori isendeid miskipärast jõepõhjas ei ole. Ebakärlikarbid on ilmselt Eesti vanimad elusolendid, nad võivad elada 130-aastaseks.

Järved

Lahemaal on kolm suuremat järve, lisaks mõned maakerke tõttu endistest merelahtedest kujunevad rannikujärved ning jõgede paisutamisel tekkinud paisjärved. Kahala ja Lohja on roostunud kallastega, siin pesitsevad roolinnud, pardid, tuttpütid, kümnokk-luiged. Käsmu järv on puhtama veega, siin kasvavad isegi mõned taimharuldused, näiteks mõru vesipipar. Ka väikesed tiigid on elurikkusele olulised, sest on sigimispäigaks kahepaiksetest kärnkonnale, rohu- ja rabakonnale ning tähnikesililikule. Konnad aga on toiduks paljudele teistele liikidele.

Meri

Meri omab väga suurt rolli siinse looduse ja kultuuriloo kujundajana. Merest sõltub ilm, meri kujundab rannikukooslusi, meri on toidubaas. Läänemere varasemate staadiumite kujundatud pinnavormid on näha ka kaugel sisemaal.

Väga harva juhtub, et merele vaadates ei näe ühtegi lindu. Suvel näeme pesitsevaid või sulgivaid partlasi (jääkoslaid, sinikael-pardid, tõmmuvaerad), rannas askeldavad tüllid, punajalg-tildrid. Kividel kuivatavad tiibu kormoranid, mõne suurema rändrahu

Rand-seahernes mererannas, Toomas Tuul

peale on pesa teinud kalakajakas. Kohata võib toiduotsinguil olevaid hallhaigruid ja merikotkaid, nende pesad on metsas puu otsas. Eriti linnurohked on väikesaared, kus pesitsevad hõbe- ja merikajakad, rand- ja jõgitiirud, kühmnokk-luiged, hahad, varded, pardid. Palju linde on liikvel kevadel ja sügisel, sest piki Soome lahe kallast kulgeb Arktikas pesitsevate ja lõuna pool talvituvate lindude rändetee. Sügisöösiti kogunevad tuhanded sookured valju laulu saatel madalatesse lahtedesse ööbima. Talvel helisevad lahed aulide laulust, sõtkaste ja luikede tiivavihinast.

Läänemere üheks asukaks on hallhüljes, kelle arvukus viimastel aastatel on tõusnud. Ta on valdavalt avamerelise eluviisiga hüljeliik. Jõesuudmetes ja madalates rannalähedastes lahtedes võib neid näha sügiseti – siis järgnevad nad kudema siirduvatele kaladele. Peamised kalaliigid,

kellest nad toituvad, on tursk, lest, lõhilased ja heeringalised. Kalurivõrkudesse jäävad kalad: räim, ahven, siig, lest, viimasel ajal üha enam ka võõrliigi staatuses olevad hõbekogred ja ümarmudilad.

Merepõhja rikkaliku elustiku lähemaks uurimiseks oleks meil vaja sukelduda, kuid ka rannas jalutaja saab sellest aimu, vaadates kaldale uhutat: põisadru ja rohevetikad, kirpähid, roosad ja siledad balti lamekarbid, triibulised südakarbid.

Lahemaal on väga palju erinevaid randu. Liivarandadel kasvavad näiteks teravaservaliste sinihallide lehtedega liiv-vareskaer, merihumur ning kaitsealune rand-seahernes. Merest kaugemal, kus liiv ei ole enam nii liikuv, tekib samblikuvaip, mõnel pool lisandub kukemari – need on hallid ja rusked luited. Kivistel randadel kasvavad tagasihoidlike lugade ja alsside vahel roosade õitega haisev jooksjarohi ja siniseõieline randaster. Madalates lahtedes kasvavad nn kõrkjad: pilliroog, meri-mugulkõrkjas, käisel. Roostikud on pesitsus- ja toitumiskohaks paljudele linnuliikidele.

Liivarand Käsmu poolsaarel, Jaak Nilson

Lahemaa rahvatantsijad, Toomas Tuul

LAHEMAA KULTUURIPÄRAND

Inimtegevuse järgi on Lahemaal teada keskmisest kiviajast. Paikselt on siin elatud umbes nelja aastatuhande vältel, maastikud on säilinud muutumatuna sajandeid. Lahemaa pindalast ligi poole moodustab pärandkultuurimaastik, mis hõlmab 68 erinõolise ilme ja ajaloo asulat. Siin elab tuhandeid inimesi.

Põhja-Eesti klint jagab külad kaheks eripalgeliseks piirkonnaks. Ühel pool on suurtest maanteedest mõjutatud ja põldudelt elatist hankivad maakülad, teisel pool merelt toidust ja mõjutusi saanud rannakülad. Kolga, Palmse, Sagadi ja Vihula mõisasüüdamad olid 19. sajandiks kujunenud parkide ja alleedega terviklikeks ansambliteks. Rahvusparki territoorium haarab kolme rikkaliku rahvakultuuriga kihelkonda: Kuusalu, Kadrina ja Haljala. Siinsed inimesed on rääkinud teadaolevalt 5 keelemurret, millest Põhja-Eesti keskmurre on olnud meie kirjakeele aluseks ning kirderannikumurdes on säilinud palju rahvalaule ja ütlemissi. Lahemaa külad on rikka seltsitegevuse ajaloo. Kant on andnud inspiratsiooni nii siitsamast, mujalt Eestist kui ka Euroopast pärit teadlastele ja kunstnikele.

Rahvusparki külamaastikud ja arhitektuur on mitmekihilised - siin on mõnusalt kõrvuti aastatuhandete taha ulatuv traditsioon ning ärksate meeste uuendusmeelsus. Suuremaid töid tehti ja pidupäevi peeti ikka kogu külas. Laulud on kiigel, pühade aegu, pulmas ja matustel, nii lastele kui töö ajal. Rannaalade regivärsilised loomislood on suguluses Kalevala loomislugudega. Suur osa eesti rahvatantsudest on üles kirjutatud Lahemaa kandist. Tantsitud on nii torupilli, viuli kui ka löötspilli saatel. Maarahvas on siinkandis ikka põldu kündnud, karja pidanud ja kala püüdnud. Kõik tarvilik on meistri käega tehtud. Siin osati nii rauda taguda kui ka laevu ehitada. Rahvausundi kultusekohad ja pärimuspaigad on seotud rändrahnude, neemenukkide, kivide, puude ja allikatega. Piirkonna rannaalade eripäraks on toivepaku austamine ja kalakabelite rohkus.

Kivikirstkalmed
"Hundikangrud", Toomas Tuul

MATKATES LAHEMAA RAHVUSPARGIS

Lahemaa rahvusparkis on mitmeid õppe- ja matkaradu, mis tutvustavad siinset loodust ja kultuuripärandit. Teelisele on loodud mugavaks äraolemiseks lõkke- ja telkimiskohad.

Külastajad saavad infot Lahemaa rahvusparki looduskeskusest Palmises ning RMK Oandu looduskeskusest. Keskustes saab vaadata Lahemaad tutvustavaid ekspositsioone ja filmi.

Koprarada (1 km)

Läbi Altja jõe oru kulgev rada tutvustab jõe ja oru elustikku, eelkõige kopraid ja nende tegevusjälgi – kopratamme, uusi jõelookeid tammide taga, varje- ja toitumisurgusid ning näritud puud. Rada on jalgsi läbitav, 8-kujuline, ühe edasi-tagasi läbitava kõrvalepõikega kopratammii juurde all orulammil. Koprarajale saab Oandult ka jalgsi mööda 1 km pikkust ühendusrada Altja jõe kõrgel kaldal.

Oandu looduspõõsa rada (4,7 km)

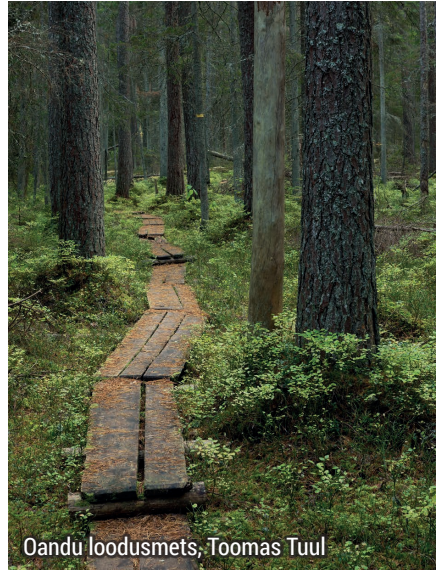
Rada tutvustab loodusliku metsa arengut ja liike, pinnavorme, metsloomade tegevuse jälgi. Siinses põõsese metsas ei ole inimene juba ammu loodusele vahele seganud. Maha langenud jämedad puud ja kändud pakuvad elupaika haruldastele seentele, sammaldele, samblikele ja putukatele. Sõnajalgade vahel voolavad allikad ning looklevad metsloomarajad. Rada on läbitav ainult jalgsi, ligi pool sellest on laudtee või kaetud puiduhakkega.

Oandu taimetarga rada (1 km)

RMK Oandu looduskeskuse õuelt algaval rajal saab näha erinevaid taimekooslusi kuivast niidust ja männimetsast lamminiidu ning veetaimedeni, lisaks tutvustavad infotahvliid kahepaikseid ja kiile.

Oandu pärandkultuuri rada (3,4 km)

RMK Oandu looduskeskuse õuelt algav ja lõpev jalgsi läbitav rada tutvustab eelmiste põlvkondade elu ning töö jälgi metsas, heinamaadel ja külatee ääres. Rajal on vana taimeaed, taastatud hundiaed (lõks huntide püüdmiseks), sammaldunud kiviaiad, vanad versta- ja piirikivid. Vanades hoonetes olevate näitustega saab tutvuda looduskeskuse lahtiolekuajal.

Oandu loodumets, Toomas Tuul

Altja loodus- ja kultuurilooline rada (3 km)

Rada algab küla keskel, viib kiigemäelt rannamännikusse, sealt üle Altja jõe rändrahuni ja mereranda. Rajal näeb põlise kaluriküla vanu hooned, võrgukuure Altja neemel, rändrahne ning kivist ja liivast randa. Ühendusradu mööda pääseb jalgsi Koprarajale ja sealt edasi Oandule.

Ojaäärse metsarada (3,5 km)

Ojaäärse loodumaja parklast algav rada teeb ringi Kuresoo oja ja Pikapõllu oja vahelistes valgusriikastes männikutest. Rada tutvustab metsaga seotud rahvapärismust ning pärandkultuuri objekte – kunagise saeveski aset, piiri- ja verstakive jne. Rajal saab näha ka metsa majandamist tänapäeval – uuendusraiet, metsakultuuri rajamist, hooldamist jt töid.

Käsmu poolsaare rajad

Käsmus saab rännata mööda kolme rada – **Käsmu loodus- ja kultuurilooline rada (4,2 km)**, **jalgrattarada (11,6 km)** ja **matkarada (15 km)**. Rajad tutvustavad matkajale poolsaare kujunemislugu, metsa- ja rannikukooslusi ning Eesti suurimat kiviikulvi ning rändrahne. Rajad viivad nii Käsmu järve äärde kui poolsaare kirdetippu Vana-Jüri otsa, kust avaneb suurepärase vaade Saartneemele ehk Kuradisaarele. Käsmu meremuuseumis saab hea ülevaate küla meresõiduajaloost ja merekoolist.

Vana-Jüri ots, Jaak Nilson

Viru raba õpperada (5,5 km)

Rada tutvustab Eestile tüüpilist rabamaastikku ja -taimestikku, inimõju raba ökosüsteemile, raba taastamist, kunagisi rannavalle ja nõmmemetsa. Raba servast vaatetornini viiv laudtee (610 m) on läbitav ka ratastooli ja lapsevankriga. Ratastooliga pääseb ka vaatetorni esimesele platvormile.

Majakivi-Pikanõmme õpperada (7 km)

Virve külast alguse saav rada tutvustab Juminda poolsaare kõrget keskosa, kus kunagiste rannavallide ja liivaluidete, metsa- ja sooribade põimumine loob ainulaadselt vaheldusrikka maastiku. Rajal asub Eesti suuruselt kolmas rändrahn Majakivi. Rada on 8-kujuline, see loob võimalusi erineva pikkusega loodusretkedeks.

Tsitre puuderada (0,5 km)

Kunagises mõisapargis kulgeval rajal saab tutvust teha nii kodu- kui võõramaiste, vanade ja noorte, elavate ja juba kuivanud puudega. Kõige uhkemad puud on põlised männid, kelle eluiga ulatub 300 aastani. Kunagisest alleest säilinud hobukastanid on üle 120 aasta vanad. Siin kasvab ka pappleid, remmelgaid, toomingaid, saari, jalakaid, mitut liiki põõsaid.

Mohni õpperada (3 km)

Läbi saare kulgev rada tutvustab saare metsakooslusi, rannikuprotsesse, samblikke ning saare rolli paikkonna ajaloo. Osa rajast tuleb läbida laudteel.

Rannalooduse õpperajad Pärисpea poolsaarel

Kolm piki randa kulgevat rada tutvustavad merd ja rannikuelupaiku, sobivad jalgsi matkamiseks:

Majakivi-Pikanõmme õpperada, Toomas Tuul

- **Hara lahe õpperada (3,3 km)** – Suurpea külast Pähkneemeni.
- **Pähkneeme õpperada (1,6 km)** – endise kalakasvatuse juurest mööda mereranda ja läbi litemänniku küla peateele.
- **Purekkari õpperada (1 km)** – Mähu otsa linnuvaatlusalalt Purekkari neeme telkimisalani.

Võsu ajaloolis-kultuuriline rada (3 km)

Rada lookleb läbi Võsu, tutvustades alevikku läbi piltide ja jutukeste kohaloost. Tuttavaks saab praeguste ja juba kadunud hoonete ning tänavatega ning seal elanud inimestega. Jalgsi või rattaga läbitav rada on ühenduses ka Võsu sadamaga, kuhu viib parkla juurest laudtee.

RMK Oandu-Aegviidu-Ikla matkatee Lahemaa rahvuspargi lõik (40 km)

Läbi Lahemaa kulgev matkarada koosneb kolmest osast:

Oandu-Võsu matkarada (9,5 km) läheb läbi Koljaku-Oandu astangu aluste põliste metsade, kus on mitmekesised pinnavormid ja metsakooslused.

Võsu-Nõmmeveski matkarada (18 km) kulgeb mööda vanu metsateid ja läbi Võhma põlisküla ning jõuab Joaveski astangule, Nõmmeveski kanjonisse ja astangule Valgejõel.

Nõmmeveski-Liiapeksi matkarada (16 km) läheb Valgejõe ja Vasaristi orgude kõrgeil kaldail Vasaristi joastikuni, mööda külateid Pärlijõe oruni, siis üle Pärlijõe ja läbi männimetsade Viru rabani. Rajad on läbitavad nii jalgsi kui jalgrattal, Oandu-Võsu vahel talvel ka suuskadel.

Kolgaküla terviserajad (pikim ring 10 km)

Terviserajad algavad Kolgaküla spordiklubi keskuse parklast ning kulgevad läbi männimetsa. Avatud jalutamiseks, kepikõnniks, jooksmiseks, rattasõiduks ja suusatamiseks. Valgustatud on 1,5 km rada.

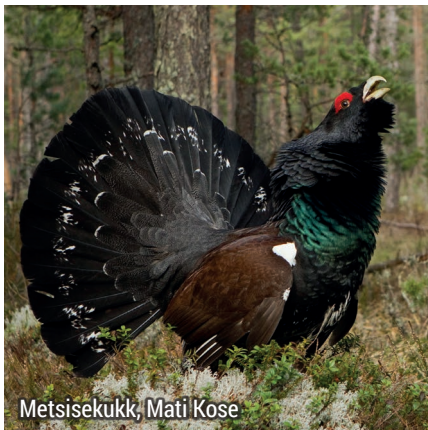
LOODUSES LIIKUJALE

Rahvuspark jaguneb kolme tüüpi vöönditeks:

- **Loodusreservaat** (0,1%) – ainult looduslik areng. Inimeste viibimine on keelatud!
- **Sihtkaitsevöönd** (23,8%) – suuremate kaitseväärtuste ja piirangutega ala. Inimeste viibimine ning seente ja marjade korjamine on lubatud, välja arvatud lindude pesitusajal:
 - Loosaarte, Saartneeme, Ulkkari ja Älvi – 1. aprillist 15. juulini;
 - Reiemäe – 15. märtsist 31. augustini;
 - Koolimäe, Metsaveere ja Rüütli – 15. veebruarist 31. juulini;
 - Laviku, Loobu, Põhjalkalda ja Suursoo – 1. veebruarist 30. juunini;
 - Hara soo – 1. veebruarist 31. augustini.
- **Piiranguvöönd** – rahvusparki leebemate piirangutega ala, looduses viibimine on lubatud.

Rahvusparkis palume järgida siin toodud reegleid:

- **Sõidukitega sõitmine** on lubatud teedel, jalgratastega ka radadel.
- **Ujuvahendiga sõitmine** on lubatud vastavalt Lahemaa rahvusparki kaitse-eeskirjale. Jõgedel ja järvedel ning merel Ulkkari sihtkaitsevööndis on piirangud mootoriga ujuvahendiga sõitmisel, piirangud on jetiga sõitmisel.
- **Kalapüük** toimub vastavalt kalapüügieeskirjale, mis sätestab piirangud kalapüügiks lõheliste kudejõgedes, jões olevate tammide ja kalapääsude läheduses ning meres jõgede suudmealadel. Samuti on Loobu ja Valgejõel keelatud osad kalapüügivahendid.
- **Telkida ja lõket teha** on lubatud ametlikes telkimise ja lõksetegemise kohtades – need on looduses tähistatud. Lõkkepuudeks võib korjata maast oksa, raiuda ei tohi jalal seisvaid surnuid ega kasvavaid puid. Laagrikohad tuleb jätta endast maha korrastatuna ja tuleb veenduda, et tuli on kustunud.
- **Looduses liikudes ei tohi:**
 - viibida liikumispiiranguga alal;
 - vigastada puid ja põõsaid;
 - kahjustada metsloomade ja lindude elupaiku ja pesi, korjata nende mune, võtta neid kaasa või tekitada neile kahju muul viisil;
 - kahjustada kaitsealuseid liike ja looduskaitseobjekte;
 - häirida kohalike elanike kodurahu.

Metsisekukk, Mati Kose

Need on eetilised tõekspidamised, mida austasid juba meie esivanemad ja mis tuginevad tavadele ja seadustele. Põhjamaiselt hapra looduse koormustaluvus pole suur, seepärast tuleb kaitsta tema häirimatust ja elustikku. Nii säilib ta ka meie järglastele.

**Kui märkad looduse või külastusrajatiste kahjustamist, teata sellest keskkonnanispeksioonile tel 1313.
Hädaabinumber 112**

Kas teadsid?

- Lahemaa on Eesti vanim rahvuspark (loodud 1. juunil 1971) ja suurim (74 784 ha).
- Lahemaal kaitstakse Põhja-Eestile iseloomulikke maastikke ja loodusväärtusi: meri, jõed, järved, metsad, niidud, sood.
- Lahemaa on Natura 2000 loodus- ja linnuala. Lisaks on see koduks paljudele kaitsealustele, haruldastele ja ohustatud liikidele.
- Lahemaa rahvuspark on üks Euroopa suurimaid metsakaitsealasid ning nii Eestis kui Euroopas tähelepanu vääriv rändrahnude ja kivikülvide rohkuse poolest.
- Lahemaa rahvuspargis kulgeb ligi 120 km õppe- ja matkaradu.
- Lahemaa rahvuspargis on 68 küla ja asulat ning ligi 10 000 hoonet.
- Suur osa Eesti rahvatantsudest on üles kirjutatud Lahemaa rannaküladest ja Lahemaa on üks tähtsamaid regilaulu piirkondi.

KESKKONNAAMET

